
Secundaire literatuur

- Dirk Leyman, De man die zich liet opeten. In: *De Morgen*, 8-9-2010.
- Daniëlle Serdijn, Doorvertellen in opgegeten staat. In: *de Volkskrant*, 18-9-2010.
- Arie Storm, De verschrikkelijke dode. In: *Brabants Dagblad*, 23-9-2010.
- Ewoud Kieft, Wat de kannibaal en zijn gewillige slachtoffer bezielde. In: *NRC Handelsblad*, 24-9-2010.
- Jeroen Vullings, Gekeelde twijfel. In: *Vrij Nederland*, 2-10-2010.
- Jann Ruyters, Hij doodde me, en at mijn billen. In: *Trouw*, 13-11-2010.
- Jaap Goedegebuure, Belachelijk België. In: *Trouw*, 11-12-2010.
- Jaap Goedegebuure, Een spetterend levenseinde. In: *Het Financieele Dagblad*, 11-12-2010.
- Marc Reugebrink, Hoe kleineert men een prijswinnaar? In: *De Standaard*, 12-5-2011.
- Max van Duijn, Het laatste stukje vlees doorknippen. Schaamstreekgeweld in Yves Petry's 'De maagd Marino'. In: Rick Honings e.a. (red.), *Schokkende boeken!*, Hilversum 2014, pp. 97-103.

zaak tegen verdachten van excessief seksueel geweld, uitlopend op moord. In *De vrouw die de honden eten gaf* herschiep Hemmerechts Michelle Martin, de vrouw van Marc Dutroux, tot het personage Odette, die net als Bruno Klaus in *De maagd Marino* het verhaal doet. In de besprekingen van *De maagd Marino* wordt ook melding gemaakt van een verwante geweldsthema-tiek in het werk van Petry's Vlaamse collega's Elvis Peeters, Joost Vandecasteele, Bart Kouba, Tom Lanoye en Hugo Claus.

De kunstgreep om een overleden personage de rol van verteller toe te bedelen werd al eerder toegepast door Willem Jan Otten in zijn roman *Een man van horen zeggen*. Er is ook een zekere overeenkomst met de vertelwijze van *Herinneringen van een engelbewaarder* van W.F. Hermans.

Waarderingsgeschiedenis

De maagd Marino kreeg uiteenlopende reacties. Zeer positieve recensies waren er van Dirk Leyman ('een ijzersterke en hoogst intrigerende roman die talloze registers bespeelt en menig stilistisch bravourestukje etaleert'), Daniëlle Serdijn ('een fenomenale roman'), Arie Storm ('zeer geslaagde roman'), Jann Ruyters ('prachtige zinnen').

Minder enthousiast was Jeroen Vullings. Hij was van mening dat de roman 'geen toonbeeld van evenwicht' was en te veel weg had van een essay. In zijn ogen waren Petry's veelgeroemde stilistische kwaliteiten niet bij machte om het verhaal te kunnen dragen. 'Petry zet in dit boek bewonderenswaardige literatuur in om het stemloze een stem te geven, te komen waar geen licht zichtbaar is. Duisternis alom dus. Misschien dooft taal daar bij gebrek aan lucht uit.'

Ewoud Kieft vond dat Petry geen bevredigend antwoord had gegeven op de vraag wat Bruno en Marino bezielde. Wel toonde hij zich onder de indruk van het 'bijna overrijpe taalgebruik, dat aan de 19de-eeuwse decadente schrijvers doet denken – net als de combinatie van seksuele verkniptheid en zuiverheidsverlangen die bij Petry constant om voorrang vechten'.

Nadat Petry de Librisprijs toegekend was schreef Marc Reugebrink dat deze bekroning 'een triomf van de literatuur was', gegeven het besef van de schrijver 'dat in literatuur de stijl bepalend is voor de inhoud'.

Voor deze bespreking is gebruikgemaakt van:

Yves Petry, *De maagd Marino*, eerste druk, Amsterdam 2010.

Personages /
Vertelsituatie

Dat Bruno er vanaf het begin van zijn contact met Marino op uit was om op te gaan in een andere werkelijkheid en daarmee zowel verlost als herboren te worden, bleek al in het eerste hoofdstuk dat zijn lijden en dood beschrijft. Als zijn penis wordt afgesneden lezen we dat dit 'het laatste stukje vlees [was] dat hem nog aan het leven bond [...]'. Het was aan Marino om deze streng door te knippen'. Het is veelbetekenend dat Bruno pas in zijn voortbestaan na de dood (feitelijk in het bewustzijn van Marino) de schrijver wordt die hij bij leven had willen zijn. Om die reden is het dan ook logisch dat hij pas in de eerste persoon enkelvoud aan het woord komt nadat hij is overleden. Zolang hij nog leeft, en dat is binnen de roman alleen in de eerste bladzijden, krijgt niet hij de vertellersstem toebedeeld, maar een neutrale instantie.

Binnen de illusoire werkelijkheid die de roman schept is *De maagd Marino* het boek dat de would-be auteur Bruno Klaus produceert, met behulp van zijn penvoerder Marino.

Context

Ook in romans die aan *De maagd Marino* voorafgingen, liet Yves Petry al merken dat hij geïntrigeerd is door de symbiose van seks, geweld en dood, en de mystiek getinte extase die daarvan de uitkomst kan zijn. Zo liet hij in zijn roman *De laatste woorden van Leo Vekeman* (2003) een man aan het woord die opgewonden raakt van de Bijbelse kruisigingsscène waarin hij het samengaan van hemelse liefde en aardse pijn ervaart. In *Gods eigen muziek* (2001) krijgen we bij monde van de hoofdpersoon te horen dat seks de intelligentie wakker houdt, 'het verhindert dat je rust vindt in een of andere vorm van zelfbepaling en een bruuwt wordt uit één stuk, ja, seks is het experiment van het hart met de buik en levert als resultaat niks dan mysterie op waar het hoofd nooit klaar mee komt'.

In zijn thematiek van geritualiseerd geweld dat gezien wordt als een voorwaarde voor het transcenderende, mystiek getinte moment van 'de innerlijke ervaring', heeft *De maagd Marino* de nodige affiniteit met het werk van de Franse filosoof Georges Bataille, die zijn antropologische inzichten verwerkte in een aantal controversiële, bewust tegen de pornografie aanleunende romans. Wreedheid en offerbereidheid in combinatie met homoseksualiteit is te vinden bij Amerikaanse auteurs als James Purdy en Dennis Cooper en de Nederlandse schrijvers Gerard Reve en Willem Melchior.

Net als Yves Petry baseerde Kristien Hemmerechts de plot van een roman op een geruchtmakende en schokkende rechts-

aan de schrijver Bruno die spreekt vanuit het hiernamaals en via Marino zijn boodschap doorgeeft. Deze interpretatie wordt bekrachtigd door het feit dat Bruno zich net als Jezus willens en wetens laat slachtofferen, met de armen wijd uiteen vastgemaakt. De identificatie met Jezus, opgemerkt door iemand die Marino's proces heeft gevolgd en hem een brief schrijft, wordt door Bruno overigens van de hand gewezen.

Toch verhindert Bruno's ontkenning van zijn identificatie met de gekruisigde Jezus niet dat *De maagd Marino* wel degelijk te verbinden valt met het evangelische lijdensverhaal. De geest van Bruno wordt na zijn dood over Marino vaardig nadat die gegeten heeft van het in de koelkast bewaarde vlees dat hij uit Bruno's billen heeft gesneden. Hier is niet zozeer sprake van een intertekstuele relatie die harmonieert met de evangeliën, met de conventionele status en betekenis van christelijke gedenkdagen als Witte Donderdag, Goede Vrijdag, Pasen en Pinksteren en met het ritueel van de Heilige Communie, maar eerder van een parodiërende omkering. Dat geldt natuurlijk ook voor de analogie tussen de Maagd Marino en de Maagd Maria.

Intertekstualiteit

Zoals altijd heeft de parodie ook in deze roman naast een ridiculiserende kant de functie van bevestiging. Bruno staat op in Marino zoals de ten hemel opgevaren Jezus telkens weer opstaat dankzij het geloof van zijn volgelingen.

In zijn hoedanigheden van literatuurdocent (bij leven) en schrijver (na zijn dood) geeft Bruno regelmatig blijk van zijn opvattingen over literatuur. Hij houdt van 'auteurs van de klare lijn' en 'de precieze formulering' als 'Musil, Kafka, Beckett, Nabokov, [Philip] Roth, [Martin] Amis, Sebald'. Van de Nederlandstalige schrijvers houdt hij het op 'een streepje Elsschot, een snuifje Reve, een scheutje Brouwers, een flinke portie Hermans'. Het gaat hem bij die gewenste precisie niet om een getrouwe overeenstemming met de beschreven realiteit, maar om de keuze voor de ene adequate formulering die bij machte is 'een werkelijkheid te schenken die werkelijker is dan de gangbare'.

Poëtica

Zoals de keuze van zijn lievelingsauteurs al duidelijk maakt, gaat Bruno's voorkeur uit naar de traditie van de modernistische roman, waarin de realiteit transcendent wordt in het literaire kunstwerk. In overeenstemming daarmee laat Bruno zijn reële persoon via de door Marino op schrift gezette tekst opgaan in een personage 'scherper omlijnd en doelgerichter, [...] in al zijn verwerpelijke nutteloosheid veelzeggender dan ik ooit ben geweest'. Waarheid of geloofwaardigheid zijn daarbij niet van belang, zoals Bruno in de slotalinea van zijn relaas beklemt. Het gaat erom wat de woorden in het hoofd van een lezer kunnen bewerkstelligen.

werkelijkheid onmogelijk is; als we er toch een rationele verklaring voor willen geven, moeten we aannemen dat Marino zich inbeeldt dat hij Bruno met hem hoort praten. Een enkele keer geeft hij ook antwoord.

Personages

Dat Bruno zich opwerpt als verteller wordt hem ingegeven door het besef dat Marino van nature weinig mededeelzaam is. Weliswaar is hij in de rechtszaal aan het woord geweest, maar dat 'moest wel tot een hoop nerveuze prietpraat leiden'. Impliciet gaat Bruno er hierbij van uit dat hij als geletterd man en ervaren docent veel welbespraakter is. Anders dan de door hem als tamelijk bot en ongecultiveerd gekarakteriseerde Marino, laat hij zich kennen als fijnbesnaard en erudiet. In uiterlijk en **gedrag** is Marino grof en lomp. Seks met hem ervaart Bruno als **dierlijk** en tamelijk onbevredigend. Over Bruno's eigen uiterlijk komen we weinig te weten.

Waar Bruno zichzelf beschrijft, doet hij dat meestal in vergeleekend contrast met Marino, bijvoorbeeld in deze passage:

Hij leidde een rustig, om niet te zeggen sullig en eenvormig bestaan in een uithoek van de maatschappelijke hoofdstroom. Dat stelde geen al te hoge eisen aan hem. Hij droeg geen afstompende verantwoordelijkheden. Hij sliep negen à tien uur per nacht. Zijn mentale vermogens overstegen ruimschoots de capaciteit die vereist was voor het soort leven dat hij leidde. Hij was, kortom, iemand met een overschot aan kracht en tijd. Mogelijk lag het ook daaraan dat hij soms door gevoelens van overbodigheid werd overweldigd. Voor een deel kon ik mezelf daarin wel herkennen. Ik behoorde immers, zoals ik later nog zal moeten verduidelijken, tot die ongelukkige klasse van geletterden die voor hun bekwaamheden en belesenheid geen enkel maatschappelijk relevant doel meer zagen. Mijn vorming ervoer ik als een misvorming, mijn ontwikkeling als een nutteloze overontwikkeling. Het gevoel van overbodigheid was me verre van onbekend. Alleen vond ik dat niet zo'n grandioos gevoel. Ik had er definitief mijn begeestering bij ingeschoten en hield er een kwaad geweten aan over.

Personages / Titel

Marino's maagdelijkheid, die door de titel nadruk krijgt, laat zich op verschillende manieren begrijpen. In zijn betrekkelijke onbevangenheid en naïveteit is hij zelfs op zijn zevenendertigste nog altijd niet ontgroend en tot inzicht gekomen. Dat wat de psychische kant van zijn maagdelijkheid betreft. In seksueel opzicht is hij maagd totdat hij met Bruno zijn eerste echte seksuele ervaring heeft. Daarenboven bevat de titel een verwijzing naar de Maagd Maria, de Moeder Gods, die geboorte heeft gegeven aan Jezus. In zekere zin geeft ook Marino geboorte, en wel

Eenmaal ambteloos burger weet Bruno niet goed wat hij met zijn leven moet aanvangen. Hij is ontgoocheld en kan nergens meer zijn draai vinden. De seksualiteit, die hij als homoseksuele vrijgezel altijd heeft uitgeleefd in vluchtige contacten tijdens darkroom- en saunabezoek, en in het bekijken van de ene pornovideo na de andere, bevredigt hem steeds minder. Ten slotte ziet hij de zelfmoord als de enige reële optie. In die stemming ontmoet hij Marino. Hij is diens computerwinkel binnengelopen met de vraag hoe hij, met het oog op het bezoeken van pornosites, zijn verouderde pc kan updaten. Marino neemt hem mee naar zijn huis, in de veronderstelling dat hij daar de gewenste software kan vinden. Eenmaal daar komt het tot seks tussen de twee mannen.

Hoewel Marino niet erg in Bruno geïnteresseerd lijkt en hem af en toe zelfs vraagt alleen te worden gelaten, blijven de twee regelmatig met elkaar verkeren. En onverwacht blijkt Marino bereid mee te werken aan de planning en uitvoering van Bruno's doodswens. Bruno laat een brief achter voor na zijn dood, met daarin de verklaring dat Marino heeft gehandeld op zijn uitdrukkelijke verzoek en dus niet schuldig is aan moord. Om voorbereid te zijn op de pijn die hij zal ondervinden bij de voorgenomen slachtpartij slaat hij een voorraadje drugs in.

Na Bruno's dood, die al in het eerste hoofdstuk is beschreven, herneemt Marino zijn solitaire bestaan, totdat er op een dag een rechercheur verschijnt die hem vraagt of de spoorloos verdwenen Bruno Klaus hem bekend is. In het nauw gebracht door de mededeling dat de burens Bruno regelmatig bij hem op bezoek hebben zien komen, bekent Marino zijn daad en wordt gearresteerd.

Interpretatie

In de eerste acht bladzijden van de roman, die in de onvoltooid tegenwoordige tijd beschrijven hoe Marino zijn vriend Bruno doodt, is er sprake van rapportage door een neutrale vertelinstantie. Bruno wordt hier aangeduid als 'de man'. Vervolgens neemt een ik-verteller, die we naderhand kunnen identificeren als de overleden Bruno Klaus, het woord. De kunstgreep die inhoudt dat Marino Bruno's woorden opschrijft wordt pas zichtbaar in het tweede hoofdstuk. Bruno zegt daar dat hij de behoefte voelt om na Marino's proces en veroordeling zijn kant van de zaak te belichten. 'Waar hij [= Marino] zijn rol moet vervullen in ons verhaal, daar mag hij dat doen in de derde persoon, daar zal ik hij zeggen, daar kan hij schrijven. Ik dicteer, hij noteert.' Feitelijk beschouwd gebeurt hier natuurlijk iets wat in

Vertelsituatie

Voordat hij het lijk in de tuin begraaft, ontdoet hij de billen van een aantal stukken vlees die hij naderhand zal bakken en opeten.

Na zijn arrestatie en veroordeling voelt Marino zich door de in zijn bewustzijn rondspokende Bruno ertoe gedrongen om de waarheid omtrent de fatale gebeurtenis schriftelijk vast te leggen. Bruno fungeert daarbij als verteller, Marino slechts als notulist. Waar Bruno zich uitlaat over Marino's karakter en verleden baseert hij zich op eigen waarnemingen en op de schaarse gelegenheden waarbij de stugge en zwijgzame Marino zijn herinneringen met hem wilde delen. Aanvullende informatie over Marino's jeugd en zijn gevangenschap ontleent Bruno aan Marino's gesprekken met zijn advocate, Eveline Tits.

Marino is het enige kind van een dominante moeder en een humeurige en neurotische vader die overleed toen Marino twaalf was. Toen er een andere man in zijn moeders leven kwam, wist hij zich zo te gedragen dat deze aspirant-stiefvader er na enige tijd wijselijk voor koos om de relatie te verbreken. Marino bleef altijd thuis wonen en knoopte geen vriendschaps- of liefdesbanden aan. Nadat hij zich op instigatie van zijn moeder had geschoold in de informatica en zijn sollicitaties bij gebrek aan ambitie en motivatie op niets uitliepen, begon hij met de opbrengst van zijn vaders levensverzekering een winkel in computerbenodigdheden.

Tot zijn ergernis sloot zijn moeder zich aan bij de door pater Clemens geleide afdeling van Spiritus Semper, 'een internationaal opererende apostolische beweging die zich inspande om het vuur van de Heilige Geest weer te laten opblaaien uit de koude grijze as van onze hedendaagse armoede', om het te zeggen in Bruno's sarcastische bewoordingen. Na een van de huishijeenkomsten, toevallig gehouden tijdens het pinksterfeest, treft Marino zijn moeder dood op bed aan; ze is overleden aan een hartstilstand.

Na het releveren van Marino's levensgeschiedenis tot aan de dood van zijn moeder, vindt Bruno het moment gekomen om wat meer over zichzelf te vertellen. Hij is lang actief geweest als docent in het vak 'Hoogtepunten uit de Literatuur van de Twintigste Eeuw', dat hij gaf 'aan de letterenfaculteit van de meest katholieke universiteit van het land'. Kort voor zijn kennismaking met Marino heeft hij ontslag genomen, ontmoedigd door een academische cultuur die niet zozeer gericht is op stimulerend onderwijs maar op middelmatige of zelfs ondermaatse wetenschappelijke publicaties. Ook dat er van intellectuele uitwisseling tussen hem en zijn collega's nauwelijks sprake was, heeft het nodige bijgedragen aan zijn vrijwillige vertrek.

De maagd Marino

door Jaap Goedegebuure

Achtergronden en uiterlijke beschrijving

De roman *De maagd Marino* van Yves Petry (* 1967) verscheen in 2010 bij uitgeverij De Bezige Bij en telt zesentwintig hoofdstukken. Cruciale details van de handeling zijn ontleend aan een uit 2001 daterend voorval dat internationaal veel aandacht trok. In de Duitse stad Rotenberg had de veertigjarige Armin Meiwes zijn leeftijdgenoot Bernd Brandes op diens verzoek gedood, om vervolgens het lichaam gekoeld te bewaren en geleidelijk aan te consumeren. Ook dit kannibalisme vond plaats op uitdrukkelijke aanwijzingen van het slachtoffer. Nadat de affaire aan het licht was gekomen werd Meiwes aanvankelijk veroordeeld tot achtehalf jaar gevangenisstraf en in hoger beroep tot levenslang.

Op aandrang van zijn redacteur Alfred Schaffer, die de oorspronkelijke versie van de roman te essayistisch en wijldlopig vond, kortte Petry het manuscript flink in.

Het motto van de roman, 'Lebt man denn, wenn andere leben?', is ontleend aan Goethe.

In 2011 werd *De maagd Marino* bekroond met de Libris Literatuur Prijs. In 2016 verscheen onder de titel *In paradisum* een Duitse vertaling.

Inhoud

Hoofdpersoon Marino Mund bevindt zich in de verduisterde huiskamer van zijn vervallen woning in een Brusselse buitenwijk als er een man binnenkomt, slechts gekleed in onderbroek. We zullen hem nog leren kennen als Bruno Klaus. Zoals afgesproken bindt Marino hem vast aan twee vooraf aan de muur bevestigde ringen en doet hem een blinddoek voor. Na door Bruno te zijn aangespoord, plakt Marino Bruno's mond toe met tape, snijdt hem eerst de penis af en ten slotte ook de hals door.